

Poskušali so že to v 13. stoletju tako imenovani čisti *); krivoverci, v svojem nauku zelo ločeni, složni le v tem, da so se bojevali zoper pravo cerkev Jezusovo. Namesto kaj popraviti, so le razdevali. Bili so sicer zaterti; ostalo jih je pa nekaj, ki so se potaknili po Piemontu in Pemske. V začetku 15. stoletja tam nastopi Janez Hus († 1415. l.), ko je sploh vse živo čutilo potrebo prenaredbe, ter si prederzne na svojo roko zopet prenarejati. Namesto pa, da bi bil kaj popravit, zbudi kervavo mednarodno vojsko. Stoletja komej zamorejo popraviti, kar se je tam razdajalo v dvakrat desetih letih. Verh tega pa sprejme še pražko vseučilišče krivo vero, in duhovniki svoji veri zvesti nočejo iz takih šol učencikov. Mislili so, da je boljši, da otroci manj znajo, kakor pa, da bi se v naukih sv. vere spridili. Tako nastopi med tem, ko so se po celem kerščanskem svetu ljudje ruvali, 16. stoletje.

Tedaj nastopi pa na Saksonskem l. 1517. Martin Luter; z njim vred pa cela truma pridnih pomagačev, ali pa mojstrov na svojo roko, ki so iskali prihodkov in žen. Podpiral jih je po eni strani cerkveno-sovražin duh imenitnih tega sveta, po drugi strani pa nevednost ljudstev, ki niso razločili resnice od laži. Leta in leta so podirali pa nikjer postavljali, tedaj niso vstanovili nove cerkve, ampak le protestantizem — zanižanje vsega cerkvenega življenja. Tudi temu početju po pravici odrečemo, da bi bilo ljudsko odgojenje pospešilo. Kdo neki ne pozná kervave črne vojske, ki je vsled protestantizma vstala na Nemškem in drugih vojska, ki so se zbudile po celem kerščanskem svetu.

(Dalje prih.)

0 vprašanjih pri letošnjem konz. spraševanju.

Pri letošnjem konz. spraševanju je bilo 21 začetnih učiteljev, kateri so dobili sledečih 16 vprašanj na izbero tako, da naj bi jih vsak polovico odgovoril in sicer razun prvega, (ki bi se moralo po nemški izdelati), naj bi se poljubno po slovenski ali nemški izdelovale. Bile so te le:

1. *Učitelj piše svojemu prijatlu o prijetnostih in neprijetnostih svoje nove službe, in pové nekaj zastran poslednjih, kako se nadja, da jih bo kmali odpravil.*

*) Katzer pozneje ketzer = krivoverci.

2. Kaj so poodčitovanja (*Versinnlichungen*), in kaj koristijo pri otroškem poduku?

3. Kako naj izrejenik ravna, da boljša nepokorne ali celó uporne otroke?

4. Prijatlu starega naj se razjasni, zakaj se spreminljivi deli govorjenja (*veränderl. Redetheile*) v „Slovensko-nemški gramatiki“ skupaj po več ločenih oddelkih obravnavajo. Po tem naj se mu tudi posamezno po zgledih pokaže, kako se po tej gramatiki more in mora prav koristno in mi-kavno obdelovati slovenski in nemški jezik.

5. To naj se posebno pokaže pri obdelovanju časovnika.

6. Kaj in kako različno se v nemškem jeziku zaznamnja šumnik (*Sauselaut*)?

7. Kako in po katerih stopinjah se morajo v ljudski šoli — posebno pri glavnih šolah — vaje v spisovanju opravljati in sicer po obeh polovicah šolskega leta v 4 razredih?

8. Star in skušen učitelj podučuje svojega mladega součitelja, kateri ga praša, ali bi tudi kaj spisoval v časopise šoli prijazne.

9. V koliko točk se da vse podučevanje zadernih ravnateljcev (*Methodiker*) zastran nauka v branji kratko vkup posneti?

10. V ktere poglavitne točke se dajo posneti vse pre-vdarjanja pri razjasnjenju števil do 10 in naprej po zadernem napeljevanju (*Methodik*) za poštevanje na pamet?

11. Na ktere poglavitne stavke zastran oblik in vred-nostnih sprememb (*Formen u. Wertveränderung*) drobov se naslanja vse številstvo z drobovi?

12. Kako naj se v mali šoli obdelujejo trizstavkine (*Re-gel de tri*) naloge?

13. Koliko gold. avstr. velj. obresti dajo 8000 gold. dun. velj. po 2 $\frac{1}{2}$ od sto v 8 letih?

14. Nekdo zmenja 2400 gold. srebernih drajšetic pri nadavku 24 za papirnat denar, in vzame za nadavkov zne-sek sukna, vatel po 6 $\frac{1}{2}$ gold.; koliko vatlov ga dobi?

15. Trije skupaj kupčujejo. A vloži 30000 gold., B v primeri od tega kakor 5:6, C pa dvakrat toliko kakor B. Koliko vložijo vsi vkup, in koliko dobička 15 od sto dobi vsaki?

16. Obseda 20000 mož ima dosti živeža (*provianta*) za

5 $\frac{1}{2}$ mesca; čez koliko časa bi moglo pa 13000 mož zraven priti, da bi vsi vkup še 2 $\frac{1}{3}$ mesca mogli shajati?

Da bi te vprašanja v „Tovaršu“ kaj več dobička rodile, so prečastiti gospod korar in šolski ogleda ljublj. škofije naročili, da naj bi se kolikor toliko tako reševale, kakor so jih oni sami drugi spraševanjski dan zbranim začetnim učiteljem razjasnovali. Za to delo smo naprosili verlega rateškega učitelja gosp. Petra Cebin-a, kateri je bil tudi pri konz. spraševanju, in nam je tedaj našo serčno željo prijazno spolnil. Gosp. Cebin tako le piše:

Po pismenem spraševanju bilo je drugi dan spraševanje ustmeno. Prečastiti gospod šolski ogleda vredili so ga tako, da so se pismene vprašanja ponavljale; zraven so se pa vendar z oestro natančnostjo prepričati hotli, kako zmožen je vsakteri učitelj. Bilo je pa tudi omenjeno spraševanje velik govor, v katerem so prečastiti prašatelj iz svojega bogatega pedagoškega zaklada dodajali, česar je učiteljem zmanjkovalo, jih prijazno podučevali, opominjevali, spodbujali, kakor jim je bilo priložno. Naj omeni „Tovarš“ v kratkih črticah nekoliko o rešitvah teh prašanj.

Nekako tako le so jih reševali:

1. Mladi učitelj pričakuje navadno na novi službi več, kot njega tam čaka, in si obljubuje zlate hribe in dole; kadar pa nastopi, vidi, da je tudi tu, kot povsod — dolina solzna. To ga dela nevoljnega. Učitelje težijo dalje večidel majhni dohodki, slabo stanišče, pretežke in pa preveč opravil, nasprotni farani in pa druge okoliščine, ki so krive, da iskreni in blagoljubni učitelj pri naj boljši volji ne more kaj pospeševati šole in njegovega poduka.

Vsemu temu v okoliščini priti, naj si učitelj ne domišljuje veliko o svoji službi. Povsod boš najdel, kar ti bo dopadlo, pa tudi, kar ti ne bo vseč. Kdor se hoče vsem nadlogam ogniti, mora iz sveta stopiti. V oziru pičlih dohodkov, slabega stanišča, preveč in pretežkih opravil — ako si jih sam ne more zboljšati — naj poterka tam, kjer je upati, da se mu bo odperlo; naj pa ne lamentira preveč, da priloga pohlevnosti ne zgubi. Sokrat, gerški modrijan, pravi: „Kdor naj manj potrebuje, je popolnomasti naj bližje“. Mnogo ljudi na svetu prebiva v visokih palačah in živijo gosposko in bogato; ali vendar

so nezadovoljni in niso srečni, kjer Boga pri njih ni. Brez dela, brez opravil nikdor ni srečen. — So ti farani nasprotni, nikadar se ne prepiraj z njimi; molči rajši, ali pojdi strani, ako se ne moreš prepiru drugače ogniti. Bodi resnoben, pa vsakemu prijazen, če te je tudi razžalil; če nisi s tem drugega dosegel, imel boš mirno serce, ker si se premagal. — Novi iskreni učitelj pride iz šole na faro. Vidil je, kako otroci v mestu zaporedoma v šolo hodijo, kako napredovajo i. t. d., ali njemu je to še vse premalo. Moji učenci, si misli, morajo se več naučiti. Zdaj terpinči ubogo mladino z nauki, ki jih ne morejo prebaviti, da se bojijo šole kot jetnišnice; terpinči pa tudi sebe, da ga glava boli, nepremisljivo, da so dušne moči pri mestnih otrocih navadno bolj ugodne, kot pri kmečkih. Nevoljin potem graja nedolžne otročičke, ker ne morejo pretežkega bremena nositi. Ali ni taki učitelj pri vsi svoji gorečnosti za šolo hujši od voznikov, ki pretežke vozove nakladajo in živino terpinčijo? In koliko se takega greha po šolah stori! Brezumni ljudje potem pa še take učitelje hvalijo! Da bi si vendar vsaki učitelj zapomnil Vernalekenove besede: „Učitelj ne sme otrokom vsega povedati, kar vé; mora pa vselej vediti, kar pravi“. In zopet: „Vsaki učitelj naj se potrudi toliko doseči, kolikor se ozirno na okoliščine šolske more doseči. Naglost ni nikoli pridna. Si sejal zernje, moral boš čakati, da bo kalilo, zelenelo in dozorelo. Ravno tako pa še bolj počasno je z umom človeškim“. — So pa še drugi šolski napotki, katerih učitelj sam odpraviti ne more. V takih okoliščinah naj učitelj pomoči išče pri možeh, ki so za to; — sam naj pa tudi stori, kar more. Dolžnost naša ni popolnomast doseči, ampak po nji se truditi. Učitelj, ki časti išče pri norcih, zgrešil je pot do mirne vesti. —

2. Poočitovanja pomagajo pri poduku, da otroci lahko razumejo, ali zadobijo po pravih predočbah prave zapopadke od reči ali pa od dušnega stanja in njegovega djanja. Kar je zernu, ki smo ga sejali, zemlja, dež in solnce, to je dušni pripravnosti okolica in reči, ki otroka obdajajo. Otrok jih ogleduje ali občutuje, jih razločuje, si jih v spomin nabira, enake zbira pod občnost ali splošnost, različne pa odločuje, in zadobiva tako prave zapopadke. Vse, kar mladež vé in zna, zadobila je po ogledovanju ali občutovanju. Kar človek sam ni občutil, ne more si v duhu živo pred oči postaviti ali predoč-

biti; in vsa vednost in znanost, ki se ne opira na to naravno postavbo razvijanja uma, je puhla in lahko več škoduje kot koristi. Ravno zavoljo tega je ta pripomoček v šoli zelo važen; zraven tega pa še zlajšuje učencom in učiteljem nauk; ga stori prijetnega, ter podpira spomin otroški.

(Dalje prih.)

Številjenje starih.

Beremo, da se stari Rimljani in drugi narodi niso tako v številjenju izuriti mogli, ali pa niso hotli, kakor mi.

Njih število se je po perstih začelo, kar nam veliko reči spričuje.

Zivelo je v južni Ameriki (v Terafirmi) ljudstvo z imenom *Tamanahi*. Čudno in nezapopadljivo je, da so imenovani samo s štirimi številkami težke, silo velike številstva izdelovali (se vé, da z velikim trudom in prizadetjem). Ako so p. številko 5 naznaniti hotli, so celo človeško roko narisali. Naprej do devet so pa narisani roki še po 2, 3 ali 4 perste pridevali. Številko 8 so naznanili z 8 perstmi. Znamnje za deset ste bile dve roki = ☞☞. Namesto številke naše ednajst so človeka narisali, ki je z obedvema rokama en perst na nogi imel. Ako so 20 zapisati hotli, so enega Indijanca, za 40 dva, za 60 tri Indijance narisali (ker pri vsakem so perste na rokah in na nogah šteli). Velike številke so različno pisali. Obilnost te ali une baže so naznanjali z lasmi; pri takem znamenju si je že vsaki bravec neizrečeno veliko število misliti mogel. — Prejšnji in sedanji Rimljani so gotovo svoje cifre ali številke od omenjenega ljudstva podedovali, kar nam njih številske znamenja vidljivo spričujejo. I nič drugega ne pomeni, kakor en perst, II dva persta i. t. d. V pomeni dlan ali roko in X (kar izhaja iz znamenja X) obe roki; tedaj 10.

Švobodno sodimo, da so te znamenja pozneje bolj prebrisani, modri in učeni možje znajdlji, posebno ako velike rimske številke premišljujemo. —

Vidimo iz tega, da si prvo ljudstvo za posvetno blago ni toliko prizadevalo kakor sedanje. Tudi se takrat goljufije ni bilo tako zelo bati, ker bili so gotovo bolj pošteni. Ali zdaj, joj! kakšne številke nam časi donašajo!

L. T.